

Revitaliza, unha aposta pola economía circular en Pontevedra

María Martínez Abrales*

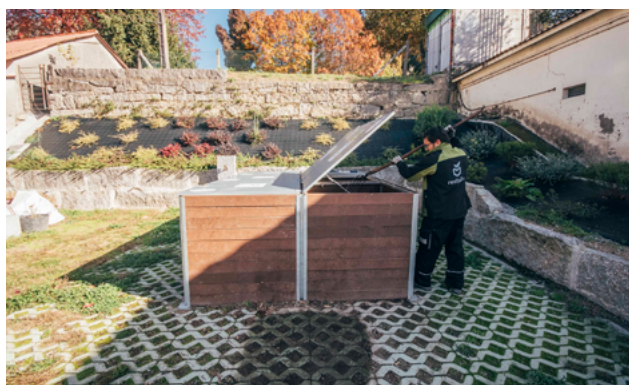
A Deputación de Pontevedra vén de poñer en marcha unha liña de plantas de agrocompostaxe, ademais de continuar o traballo en compostaxe domiciliar e comunitaria iniciado xa en 2015. Outra novidade é que se está a impulsar a creación dun corpo provincial de control e vixilancia de residuos.

Centro de compostaxe comunitaria xestionado no Concello de Tomiño • Deputación de Pontevedra

Composteiros individuais repartidos ao abeiro do Plan Revitaliza para domicilios particulares ou produtores singulares (centros de ensino, hostalería...) • Deputación de Pontevedra

Centro de compostaxe comunitaria ubicado no Concello de Barro • Deputación de Pontevedra

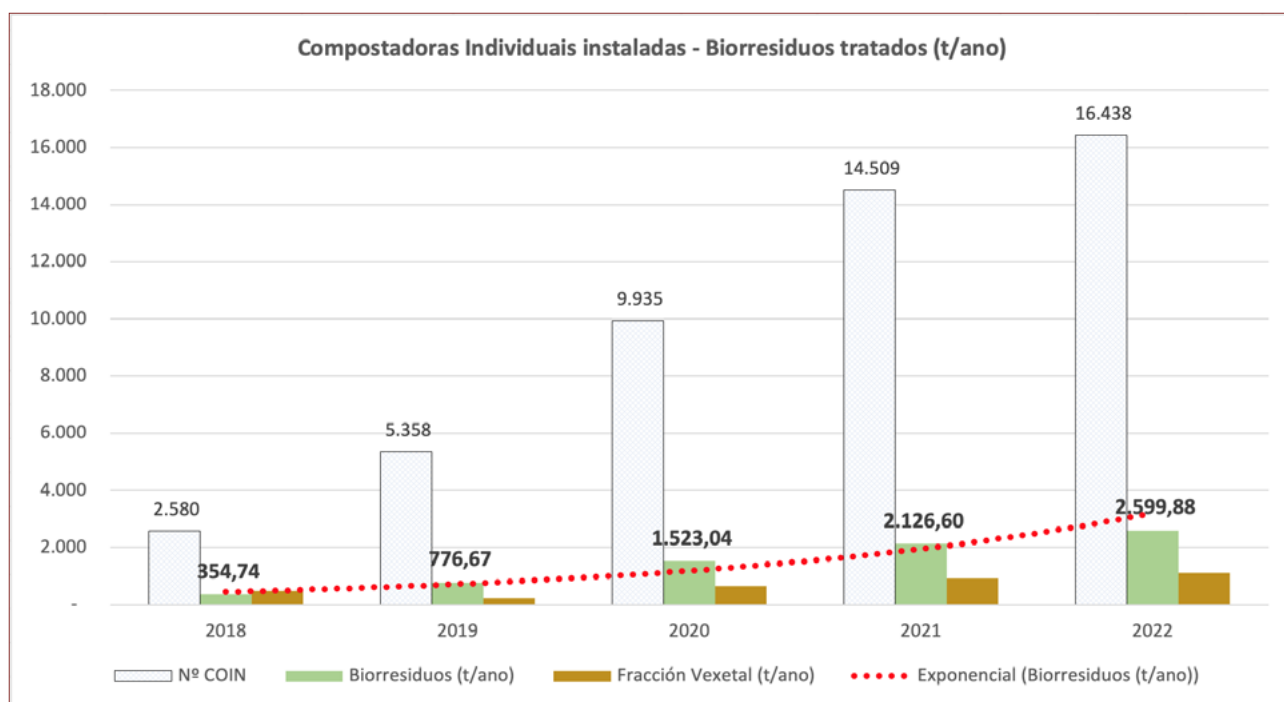
O Revitaliza é un plan deseñado e impulsado pola Deputación de Pontevedra desde o ano 2015 que ten como un dos seus obxectivos asesorar e axudar as entidades locais a desenvolver un modelo de xestión que introduza a separación da fracción orgánica dos residuos domésticos, como eixo central para despois tratalos en orixe mediante a compostaxe doméstica e comunitaria. Tamén pretende aproveitar as sinerxías existentes coas pequenas industrias agropecuarias, silvícolas ou vitivinícolas necesitadas destas emendas ou fertilizantes orgánicos producidos pola compostaxe; e xestionar de forma conxunta os residuos orgánicos procedentes da recollida selectiva domiciliar e dos residuos orgánicos producidos en pequenas instalacións.

Na actualidade, o Revitaliza conta con 48 municipios adheridos dos 61 existentes na provincia de Pontevedra, con nove deles xa nunha fase moi avanzada (Vilaboa, As Neves, Mondariz, Mondariz Balneario, Tomiño, Valga, Illa de Arousa, Pontevedra e O Grove). Ademais, incorporáronse nunha APP de control e seguimento os preto de 16.300 compostadores individuais colocados en vivendas ou pequenos establecementos e 200 centros de compostaxe comunitaria (cun total de 1.500 unidades modulares) repartidos na provincia.

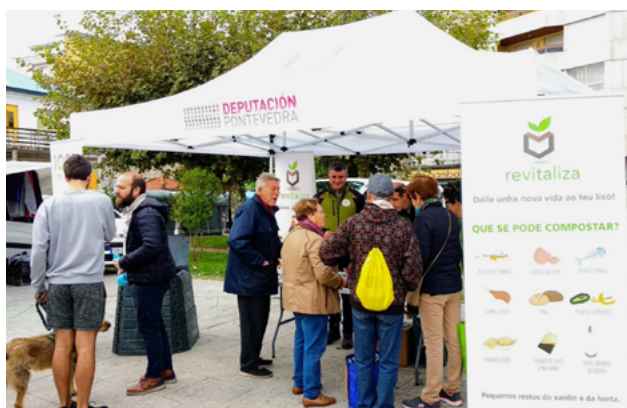
Coa experiencia adquirida estes últimos anos neste ámbito de traballo á pequena escala, estamos en posición de garantir que o tratamento local ou de proximidade –o chamado quilómetro cero– dos biorresiduos producidos en vivendas e pequenos establecementos é un modelo de xestión eficaz para a maior parte desta fracción. Deste xeito, pode eliminarse a necesidade de desenvolver custosos sistemas de recollida con elevadas necesidades de persoal, transporte e tratamento en instalacións centralizadas, o cal supón importantes consecuencias ambientais e inmensas perdas de recursos. Pola contra, o sistema de tratamento do Revitaliza require dunha aposta pola contratación de persoal, a figura do mestre ou mestra compostadora, unha persoa técnica responsable do funcionamento das pequenas instalacións e figura de apoio e asesoramento para a cidadanía.

Agrocompostaxe

Sentadas as bases de que a compostaxe doméstica e comunitaria se pode realizar coas máximas garantías sanitarias e medioambientais e que representa un modelo técnico e economicamente viable, o Revitaliza traballa para dar un paso mais alá e tratar conxuntamente os residuos orgánicos producidos no agro e os biorresiduos de orixe municipal en pequenas instalacións de baixa tecnoloxía.

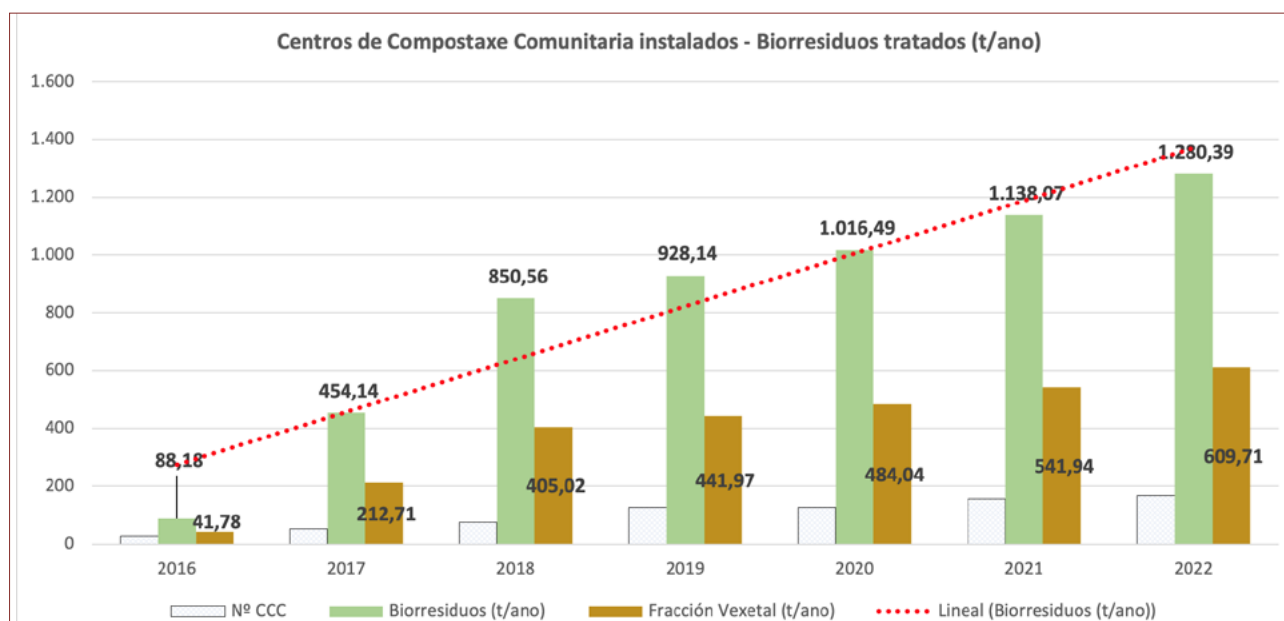
Toneladas de biorresiduos tratados ao ano en compostadoras individuais · Deputación de Pontevedra

Carpa informativa do Plan Revitaliza nun concello da provincia · Deputación de Pontevedra

Esta iniciativa pretende contribuír á loita contra o cambio climático, avanzar na consecución dos obxectivos marcados pola normativa vixente para os próximos anos e converternos nunha sociedade da reciclaxe. A intención é pechar o círculo e dar un salto adiante para o tratamento de residuos municipais na dirección máis eficiente e avanzada que se pode facer, posto que o sector agrogandeiro sería o inicio e o destino dos biorresiduos e o produto final sen intermediarios.

Actualmente, de feito, a Deputación está inmersa nun procedemento para o desenvolvemento de pequenas plantas de tratamento de agrocompostaxe en sinerxía cos biorresiduos recollidos no ámbito municipal. Púxose a disposición unha subvención para a implantación destas instalacións cun orzamento total de 1.500.000 €.

Toneladas de biorresiduos tratados ao ano en centros de compostaxe comunitaria · Deputación de Pontevedra

O proxecto Revitaliza realizou viaxes formativas a Cataluña e País Vasco · Deputación de Pontevedra

Nunha primeira fase, o máximo de axuda a un proxecto destas características sería do 75% do proxecto e nunca máis de 600.000 €.

Hai varios condicionantes para que as empresas ou cooperativas perciban as subvencións: o primeiro, achegar parte dos seus biorresiduos; o segundo, utilizar residuos municipais domésticos; e o terceiro, utilizar o compost resultante por necesidade da súa actividade. Tamén se esixe unha garantía: a pureza dos biorresiduos a utilizar ten que ser moi elevada para xerar un fertilizante de moi boa calidade. Ata finais de febreiro do 2023 presentáronse para recibir a axuda seis empresas relacionadas co sector agropecuario, silvícola e vitivinícola.

Avanzar cos obxectivos da nova normativa

A Deputación de Pontevedra pretende seguir avanzando cara ao cumprimento dos obxectivos para unha economía circular, mellorar a súa información e trazabilidade e reforzar a gobernanza nas entidades locais, posto que son quen ostentan a competencia obrigatoria da recollida, transporte e tratamento dos residuos domésticos.

Nestes momentos, a maior parte das administracións non cumpren os obxectivos marcados pola normativa vixente a nivel autonómico, estatal nin europeo. Xa a Lei estatal de 2011 de Residuos e solos contaminados establecía que antes de 2020 as cantidades de residuos domésticos e comerciais destinados á preparación para a reutilización e reciclado debían alcanzar como mínimo o 50% en peso.

Porén, España no ano 2020 recolleu cerca de 22 millóns de toneladas de residuos de competencia municipal (Memoria anual do Ministerio para a transición ecolóxica e de reto demográfico-MITERD), dos cales un 25% foi recollido separadamente. Só se acadou un rateo de valorización material (isto é, a obtención de novos materiais mediante reciclaxe e compostaxe) do 41%, e iso contando cos datos de recuperación do denominado bioestabilizado –produto resultante de moita menor calidade– producido nas plantas de tratamento mecánico-biolóxico, algo que para 2027 non se poderá computar para os obxectivos de reciclaxe.

Ao falar da Galiza, no ano 2020, do total de 1.151.621 toneladas de residuos de competencia municipal producidas, o 22,5% foi destinado á preparación para a reutilización e reciclaxe (incluídos os datos de tratamento

das plantas de tratamento mecánico-biolóxico). Aínda así, a nosa comunidade está moi lonxe de alcanzar os obxectivos marcados tanto na lei de 2011 como os da nova lei de xullo de 2022 de Residuos e Solos Contaminados para unha Economía Circular, que son moito máis esixentes: marcan para o ano 2025 un obxectivo do 55%, do 60% para 2030 e do 65% para 2035.

A nova normativa, así pois, obriga os concellos a deixar de lado a voluntariedade da reciclaxe e a separación en orixe á hora da recollida e tratamento dos seus residuos. É preciso establecer normativas municipais que organicen a xestión do lixo para cubrir obxectivos certos que fagan cumprir a lexislación vixente. É por iso que, dando un paso máis, a Deputación de Pontevedra abriu dúas liñas máis de axudas aos concellos: para a elaboración dun estudo técnico relativo á xestión e prevención dos residuos municipais, e para a creación dun corpo de vixilancia en materia de residuos.

Maior control e vixilancia

E é que un dos grandes retos das entidades locais, no marco da nova lei de residuos, é a posta en marcha da potestade de vixilancia, inspección, control e sanción das obrigas previstas nas súas ordenanzas, na nova lei estatal e nos regulamentos que se desenvolvan, para o que as autoridades competentes deben dotarse dos medios humanos e materiais necesarios.

A Deputación de Pontevedra, consciente das limitacións técnicas e económicas que soportan os municipios e a esixente carga de traballo que estas obrigas traerán consigo, puxo a disposición das entidades locais un convenio de cooperación que regula a encomenda de xestión para a creación dun corpo de vixilancia, inspección e control en materia de residuos e asumir esta actividade. A este servizo subscribíronse 13 entidades municipais (Barro, Bueu, Cangas, A Cañiza, A Guarda, Meis, Moaña, Mondariz Balneario, As Neves, O Rosal, Salceda de Caselas, Silleda e Tomiño), coa aspiración de realizar da orde de 3.000 inspeccións anuais totais. Neste sentido, o Revitaliza vén de definir un Plan bianual coa fin de establecer as directrices xerais para levar a cabo a vixilancia e control da xestión dos residuos, avaliar incidencias e establecer medidas correctoras para a súa solución.

O corpo provincial de inspección comezará a traballar neste 2023. Inicialmente, o persoal técnico realizará labores informativos entre empresas e negocios, para explicar a obriga de separar en orixe as diferentes fraccións de residuos –nomeadamente a parte orgánica– e de responsabilizarse do seu tratamento. Posteriormente, o corpo de inspección funcionará con toda a súa eficiencia, e poderá tamén dispoñer sancións no caso de incumprimentos por infraccións administrativas recollidas na lei de xullo de 2022 de Residuos e Solos Contaminados para unha Economía Circular, e nas respectivas ordenanzas e normas de desenvolvemento. A intención será convencer da necesidade da separación en orixe das diferentes fraccións dos residuos para conseguir un reciclaxe de calidade, un traballo que deberá ser lento pero sistemático.

*María Martínez Abralles. Xefa da Sección de Residuos da Deputación de Pontevedra.